

Evangeličke matične knjige iz Hrvatske u Njemačkoj

Renato de Lucca

Kontekstualizacija

Nedavno sam dobio zamolbu za pomoć od potomka hrvatskih doseljenika u Brazil, koji mi je napomenuo da ne može naći podatke o rođenju svojega djeda rođenog u Velimirovcu u Hrvatskoj. Moju pozornost izazvao je njegov navod da su ga službene institucije obavijestile o nepostojanju takve evidencije i nemogućnosti podnošenja zahtjeva za hrvatsko državljanstvo, iako je imao izvadak djedovog rodnog lista, izdanog 1920-ih, čitljiv i u dobrom stanju.

Nakon istraživanja provedenog u nacionalnim i regionalnim povijesnim arhivima, matičnim uredima, crkvama i muzejima u pojedinim hrvatskim krajevima, čiji djelatnici zaslužuju pohvalu, uspio sam dobiti samo neslužbenu obavijest (putem umrežavanja s istraživačicom s prebivalištem izvan Hrvatske) da su knjige najvjerojatnije u Njemačkoj.

U kontaktu i razmjeni informacija s Rafaelom Fixom, čiji je djed hrvatski emigrant njemačke nacionalnosti, rodom iz Banovaca u Hrvatskoj i luteran, pronašao sam konačno dio slagalice koji je nedostajao. Njegov djed, koji je evidentiran u ovim "izgubljenim" knjigama, nakon emigriranja iz Hrvatske u Brazil, vratio se u Njemačku prije mnogo godina i dobio rodni list iz Državnog crkvenog arhiva u Stuttgartu. Tamo je, kako sam doznao, danas pohranjeno više matičnih knjiga, i to ne samo iz Hrvatske, već i iz Srbije, Rumunjske i Slovačke.

Kako bih pojasnio zašto su ove knjige izvan zemalja nastanka, ukratko navodim što se dogodilo u Velimirovcu u Hrvatskoj, u ne tako davnoj prošlosti. Do kraja Drugog svjetskog rata Velimirovac je bio naseljen uglavnom Nijemcima. Prema popisu iz 1910. ovo selo je imalo 797 stanovnika, od kojih su 764 bili Nijemci, uglavnom protestanti. Većina Nijemaca došla je

1880-ih iz Bačke (Vojvodina) na poziv grofa Pejačevića da na njegovom imanju posijeku šume i pretvore ih u oranice. Između dva svjetska rata, tj. od 1918. do 1941., zbog gospodarskoga stanja, ali dijelom i zbog vjerske i nacionalne netrpeljivosti mnogobrojni stanovnici Velimirovca su iselili. Potpuno iseljavanje i napuštanje zavičaja uslijedilo je potkraj Drugoga svjetskog rata, kada su njemački stanovnici Velimirovca, kao uostalom i drugi njihovi sunarodnjaci bez obzira na vjeroispovijest, većinom izbjegli iz Hrvatske i Jugoslavije. Pogodene surovom stvarnošću tadašnje Njemačke, neke od ovih obitelji su se u poraću odselile u Brazil.

Nakon zatvaranja evangeličke župe Velimirovac 1944. godine, njezini su predstavnici crkvene matične knjige odnijeli u Državni crkveni arhiv u Stuttgart, gdje se i danas čuvaju i mogu se koristiti. Stanovnike koji su ostali u Velimirovcu u ljeto 1945. odveli su u Radni logor Valpovo jer su vlasti kolektivno okrivile sve etničke Nijemce za nacističke zločine. Nakon rata mnogi su bili lišeni svojih posjeda i protjerani u Austriju i Njemačku.

Važnost dokumenata

Župni zapisi – matice/matične knjige primarni su izvori istraživanja genealogije i poželjno je da budu dostupni, po mogućnosti bez novčane naknade. One olakšavaju istraživanje obiteljskih povijesti obiteljima ali i širem krugu zainteresiranih te su osnova i za istraživanja iz najrazličitijih znanstvenih područja.

Iako u manjem broju u odnosu na broj pripadnika drugih vjeroispovijesti, primjećuje se da je raspršenost ovih evangeličkih izvora proizvela zamjetne poteškoće za potomke, kako u pristupu informacijama potrebnim za obiteljske povijesne rekonstrukcije, tako i u ostvarivanju njihovih građanskih prava, bilo u Brazilu, u Hrvatskoj ili u drugim dijelovima svijeta.

U jednoj od matičnih knjiga iz Državnog crkvenog arhiva u Stuttgartu pronalazimo desetke obitelji koje žive u sljedećem državama: Austrija, Njemačka, Francuska, Sjedinjene Američke Države, Kanada, Meksiko, Australija i Hrvatska. Matica navodi mnoga prezimena, primjerice: Becker, Buchler, Benz, Kolb, Medel, Neumann, Hoffmann, Krebs, Stock, Werner, Schenkenberger, Toth, Hassmann, Heil, Szabo.

Popis evangeličkih matičnih knjiga iz Hrvatske u Državnom crkvenom arhivu u Stuttgartu

U nastavku donosimo popis evangeličkih matičnih knjiga iz Hrvatske, koji je moguće pregledavati i online putem mrežne stranice Archion ili izravnim kontaktiranjem Državnog crkvenog arhiva u Stuttgartu.

Evangelička reformirana crkva Szeliste – Velimirovac (Ungarn, lutherische Gemeinde)

- ♦ Mješovita knjiga 1886-1905 (Volumen 1)
- ♦ Matična knjiga krštenih 1899-1924 (Volumen 2)
- ♦ Matična knjiga krštenih 1924-1936 (Volumen 3)
- ♦ Matična knjiga krštenih 1936-1954 (Volumen 4)
- ♦ Matična knjiga vjenčanih 1887-1905 (Volumen 5)
- ♦ Matična knjiga vjenčanih 1906-1938 (Volumen 6)
- ♦ Matična knjiga vjenčanih 1939-1954 (Volumen 7)
- ♦ Matična knjiga umrlih 1887-1905 (Volumen 8)
- ♦ Matična knjiga umrlih 1906-1924 (Volumen 9)
- ♦ Matična knjiga umrlih 1924-1933 (Volumen 10)
- ♦ Matična knjiga umrlih 1934-1948 (Volumen 11)

Evangelika luteranska crkva Szeliste – Velimirovac (Ungarn, lutherische Gemeinde)

- ♦ Mješovita knjiga 1886-1907 (Volumen 1)
- ♦ Mješovita knjiga 1904-1926 (Volumen 2)
- ♦ Mješovita knjiga 1927-1944 (Volumen 3)
- ♦ Mješovita knjiga 1940-1943 (Volumen 4)
- ♦ Mješovita knjiga 1902-1926 (Volumen 5)
- ♦ Matična knjiga umrlih 1939-1944 (Volumen 6)

Evangelika reformirana crkva Vinkovačko Novo Selo – Neudorf (Kroatien)

- ♦ Mješovita knjiga 1831-1860 (Volumen 1)

- ♦ Mješovita knjiga 1860-1897 (Volumen 2)
- ♦ Matična knjiga krštenih 1881-1903 (Volumen 3)
- ♦ Matična knjiga krštenih 1904-1926 (Volumen 4)
- ♦ Matična knjiga krštenih 1926-1944 (Volumen 5)
- ♦ Matična knjiga krštenih 1897-1922 (Volumen 6)
- ♦ Matična knjiga vjenčanih 1923-1944 (Volumen 7)
- ♦ Matična knjiga umrlih 1881-1910 (Volumen 8)
- ♦ Matična knjiga umrlih 1911-1944 (Volumen 9)
- ♦ Matična knjiga umrlih 1914-1918 (Volumen 10)
- ♦ Matična knjiga potvrda 1927-1944 (Volumen 11)
- ♦ Razno 1902-1942 (Volumen 12)

Evangelika reformirana crkva Banovci, Hrvatska

Sidske Banovce (Banovci, Novi Banovci, Sidski Banovci, Schider Banovci, Sidske Banovce, Banowce, Banowzi), Serbien, Reformierte Gemeinde.

- ♦ Mješovita knjiga 1862-1905 (Volumen 1)
- ♦ Matična knjiga krštenih 1899-1935 (Volumen 2)
- ♦ Matična knjiga krštenih 1936-1944 (Volumen 3)
- ♦ Matična knjiga vjenčanih 1904-1943 (Volumen 4)
- ♦ Matična knjiga umrlih 1905-1944 (Volumen 5). ■

INFO

Szeliste (na mađarskom) ili Selište (na hrvatskom) bio je naziv za Velimirovac do 1914. godine.

Vinkovačko Novo Selo je nekadašnje selo čije područje danas pripada Vinkovcima (u Vukovarsko-srijemskoj županiji).

Banovci je mjesto koje pripada selu Nijemci (u Vukovarsko-srijemskoj županiji), a prije se zvalo Šidski Banovci.

Pretraživanjem mrežne stranice Archion za „Württemberg: Landeskirchliches Archiv Stuttgart“ (Državni crkveni arhiv u Stuttgartu) i „Auslandsgemeinde“ (iseljenička zajednica) prikazuje se popis zemalja i njihovih matičnih knjiga.

Grupa Hrvatsko rodoslovlje u Brazilu (Genealogia Croata) djeluje na Facebooku: <https://www.facebook.com/groups/2891330087859673>

IZVORI ISTRAŽIVANJA

Državni crkveni arhiv u Stuttgartu (Landeskirchliches Archiv Stuttgart): www.archiv.elk-wue.de

Evangelika crkva u Württembergu (Evangelische Landeskirche in Württemberg): www.elk-wue.de

Archion, online portal za pretraživanje digitliziranih matičnih knjiga i izvora za genealoška istraživanja: www.archion.de

Državni arhiv u Osijeku, Zagreb i razni matični uredi (Osijek, Slatina, Zagreb, itd.)

Gradska i Sveučilišna knjižnica u Osijeku.

Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske 1857-2001, Državni zavod za statistiku, popis stanovništva 2011, dostupno na stranici: <https://www.dzs.hr/Hrv/DBHome-pages/Naselja%20i%20stanovnistvo%20Republike%20Hrvatske/Naselja%20i%20stanovnistvo%20Republike%20Hrvatske.htm>

LITERATURA

Barwich, Leopold Karl. Heimatbuch Welimirowatz: Menschen zwischen Welten, zur Erinnerung an unser deutsches Dorf in Slawonien. Reutlingen, Njemačka: Heimatausschuss Welimirowatz, 1985. Dostupno u digitalnom obliku putem prijave Državnom crkvenom arhivu u Stuttgartu.

Kirchenbücheraus Jugoslawien für die Gemeinden, Katalog jugoslawenskih crkvenih knjiga za župe Bečmen, Nemci, Szeliste-Velimirovac, Šidske Banovce, 1987, Državni crkveni arhiv u Stuttgartu. Dostupan u digitalnom obliku putem prijave.

Beer, Josef. Leidensweg der Deutschen im kommunistischen Jugoslawien Band I Ortsberichte. München: Donauschwäbische Kulturstiftung – Stiftung des privaten Rechts, 1997.

Scherer, Anton. Kratka povijest podunavskih Nijemaca. Osijek, Zagreb, Split: Pan Liber, 1999.

Lucca, Renato de. Registros Paroquiais Croatas localizados na Alemanha. São Paulo: Associação Brasileira de Pesquisadores de História e Genealogia, 2021, 28.

Saznajte više

Članak je objavljen u više udruga na različitim jezicima:

Hrvatsko rodoslovno društvo „Pavao Ritter Vitezović“: www.rodoslovlje.hr/istaknuta-vijest/evangelicke-maticne-knjige-iz-hrvatske-u-drzavnom-crkvenom-arhivu-u-stuttgartu
Brazilsko udruženje istraživača povijesti i genealogije: https://www.asbrap.org.br/artigos/rev28_15_registros_paroquiais_croatas_localizados_na_alemanha.pdf

Paragvajaska udruga Hrvata: <https://asocroatapy.org/48-registros-parroquiales-croatas-localizados-en-alemania>

Državni crkveni arhiv u Stuttgartu: <https://blog.wkgo.de/2023/02/22/kirchenregister-von-auslandsgemeinden-in-kroatien-im-landeskirchlichen-archiv-stuttgart/>

Uz ove izvore za druge jezike (kao što su njemački, engleski, španjolski i talijanski) moguće je kontaktirati autora ili posjetiti grupu Genealogia Croata na Facebooku.